

West-Vlaamse poppentheaters.

Groot of klein, oud of jong, lokaal actief of internationaal bekend: West-Vlaanderen telt heel wat poppentheaters. Allemaal trachten ze het poppenspel op de kaart te zetten. Het zijn er te veel om op te noemen.

Sommige theaters (Janus, **Kallemoeie**, Brugs marionettentheater) ontmoeten hun collega's enkel op internationale festivals. Tussen andere theaters is er een nauwere band. Zo biedt Cor van Lommel de inspiratie voor het Garagetjater en theater Korneel, inspireren de cursussen van Greta Bruggeman (Paljas) DRAAD-poppentheater. Zo groeit Schokkeljoen uit tot het huidige Ultima Thule en vinden Jacobus en Driehoek '74 elkaar.

ROESELARE.

DE BLEKKERIK, 1948-1968

In de jaren 1948 entertaint broeder Cor zijn leerlingen in Roeselare met poppenkast. Deze korte voorstellingen zijn de kiem van zijn theater Blekkerik. De eerste openbare vertoningen gaan door in april 1951. In de volgende decennia kent Cor van Lommel succes in heel Vlaanderen.

Een assistent helpt hem met de opbouw en geeft hem de poppen aan. Verder doet Cor van Lommel alles zelf. Hij is gekend als stemmenkunstenaar én is een krak in het inspelen op zijn publiek. Niet alleen kinderen en ouders weten zijn spel te waarderen. Hij overtuigt tot tweemaal toe de jury van het Landjuweel om de prestigieuze prijs aan hem toe te kennen.

DRAAD-POPPENTHEATER, 1979-...

De oorsprong van DRAAD-poppentheater ligt in de Roeselaarse wijk De Ruiter. Terwijl de vaders naar het voetbal kijken, entertainen enkele moeders de kinderen met poppentheater. Een aantal leraars voegen zich erbij. Uiteindelijk starten ze met 'Marionettentheater het Ruitertje'. Mede dankzij cursussen van Greta Bruggeman worden de spelers technisch steeds beter. Het theater wordt een publiekstrekker en blijft kwalitatief groeien. Vanaf 1992 spelen ze onder hun huidige naam. Ze verwerven een eigen theaterzaal, spelen in heel Vlaanderen en worden meermaals geprezen en bekroond voor hun subtiele verhalen met draadpoppen. Typisch voor DRAAD-poppentheater is de durf om te experimenteren. Einde jaren 1980 laten ze bijvoorbeeld de interactie met het publiek los. In de jaren 1990 'breken ze uit de kast'.

PIETLUT, 1972-1979

Een groep Roeselaarse studenten gaat in 1972 voor een soepele, expressieve theatervorm. Hun handpoppen bewegen zich vlot door de uitgekende decors. Het publiek smaakt hun stukken, en de vraag naar optredens groeit. De groep gaat echter al snel uit elkaar wegens tijdsgebrek.

PALJAS, 1976-1986; CIE ARKETAL (FR), 1986-...

Haar eerste marionet maakt Greta Bruggeman na het bijwonen van een voorstelling van het Gentse Theater Taptoe. Vol inspiratie richt ze samen met een aantal vrienden theater 'Paljas' op. Paljas verwijst naar de pop die de hoofdrol speelt in hun eerste stuk, dat gaat over een draadpop die tot leven komt en zijn omgeving verkent.

Het kleine gezelschap speelt in de kelder van haar woonplaats in de Ieperstraat in Roeselare. Maar na enkele producties wil Greta Bruggeman meer. De beperkte groeiomstandigheden in Roeselare drijven haar naar Frankrijk om een internationale opleiding te volgen. Ze zal in Frankrijk blijven om haar nieuwe ideeën uit te werken tot een professioneel theater, dat vandaag internationaal gekend is. Ook in UNIMA heeft ze jarenlang een leidende rol.

KORNEEL, 1966-1986

Tussen 1966 en 1984 trekt Korneel doorheen West-Vlaanderen met een traditionele poppenkast. Elk jaar brengt het gezelschap één stuk, dat ze dan twee keer per maand spelen.

De bezieler van het vierkoppig gezelschap is Patrick Decancq. De poppen die Patrick Decancq maakt zijn erg herkenbaar. Net als Cor van Lommel schakelt hij over op papier-maché. De poppenmaker- en speler raakt gebeten door de poppenmicrobe nadat hij zijn leraar Cor van Lommel poppenkast ziet spelen. De naam die hij voor het gezelschap kiest, verwijst dan ook naar zijn mentor. Net als Blekkerik wint Korneel twee keer het Landjuweel. De mooie kleurenbelichting, aangepaste muziek en decors en de vindingrijke manipulatie van de poppen levert Korneel de titel op in Sint-Niklaas en in Tienen.

GARAGETJATER, 1971-2002

Erik Vantomme werkt vijf jaar lang als assistent van Cor van Lommel. Nadat zijn leermeester stopt, zet Vantomme de traditie van de Blekkerik verder met 'Het Garagetjater' – hij gebruikt immers zijn eigen garage als theatterruimte. Erik erft de poppenkast van Cor, maar maakt ook zelf poppen en schrijft eigen stukken. Fien Heynen en Brigitte Vantomme assisteren hem met klank en licht. 'Het blanke prinsesje', 'Amandus en het serpent' en 'De gouden vogel' zijn enkele van zijn vele stukken. Met dat laatste stuk wordt hij in 1973 laureaat van de 2e Nederlandse Poppenspelwedstrijd.

KORTRIJK EN REGIO

JANUS, KORTRIJK 1943-1989

De Kortrijkse Adrien Devos begint in 1943 met Poppenspel Janus. Aanvankelijk speelt hij met een aantal studenten. Na enkele jaren wordt Janus een familieonderneming. Adriens vrouw voorziet de zelfgemaakte poppen van kledij, of naait gordijntjes voor de verplaatsbare kast. Janus groeit uit tot een kwalitatief, hoogstaand handpoppentheater dat overal in Vlaanderen wordt gevraagd. Interactiviteit staat voorop bij Janus. Vaak slaagt Devos erin om zalen vol kinderen luid mee te laten brullen met de avonturen van zijn poppen. Naast poppenspeler is Adrien ook poppenverzamelaar en ijvert hij voor meer aandacht voor het poppentheater, onder meer door een eigen tijdschrift uit te geven.

UILENSPIEGHEL-JORIS DEWAELE, WAREGEM 1932-1960

In de jaren 1930 ontmoet Joris Dewaele Leen Verhaert. Verhaert is grote voorstander van de handpop. In tegenstelling tot de marionet zou die een jong publiek werkelijk mee kunnen nemen in het verhaal.

Joris Dewaele neemt die visie over in zijn eigen theater. Hij zet vanaf de jaren 1940 volop in op interactie. Handpoppen als 'de sjampetter', 'prinses Zonnelach' of 'Lamme Goedzak' spelen de hoofdrol in zijn stukken. Nog belangrijker is de rol van Tijn Uilenspiegel, een figuur die Joris Dewaele graag wil promoten als nationale pop. Typerend voor zijn stukken is het pedagogische aspect. Hoewel hij zelf zegt dat zijn Tijn 'geen prediker' mag zijn, bevatten zijn verhalen duidelijke richtlijnen over wat wel en niet kan.

DRIEHOEK '74, AVELGEM 1974-1994

In 1974 richten drie Avelgemse enthousiastelingen samen een poppentheater op. Driehoek '74 speelt de volgende tien jaar in heel Vlaanderen, geven poppenworkshops en organiseren zelfs een poppenfestival. In 1994 veranderen ze van insteek. Ze gaan over naar amateurtheater en brengen hun stukken onder de naam 'Kleintoneel 94'. Het gezelschap gaat uiteindelijk op in theatergezelschap TOPE.

JACOBUS, AVELGEM 1979-1994

Herman Lemarcq richt samen met Luc Baert Driehoek '74 op. Enkele jaren later gaat hij als solospeler verder. Hij brengt originele stukken met handpoppen voor kinderen. Daarnaast toont hij zich creatief op tientallen evenementen en brengt hij een animatie-act met koffers en een kinderwagen. Later experimenteert hij met objectentheater.

ELLEBIEKE, DEERLIJK 1994-...

Het reizende Poppentheater Ellebieke bestaat uit drie acteurs en een technicus. Ellebieke is sinds 1994 actief in die bezetting en heeft zes stukken op haar palmares staan. Daaronder zijn ook stukken die gebaseerd zijn op de boeken van schrijvers als Marc de Bel, Henri Vandaele en Mariëtte Aerts.

SWIEF, INGOOIGEM 2006-...

Cies Vanmechelen speelt als student in Gent voor de eerste keer met 'Pierke'. Het motiveert hem om in zijn latere leven als leerkracht het poppenspel te gebruiken in de klas. Vanaf 2006 wordt hij poppenspeler in bijberoep. Zijn poppentheater SWIEF brengt traditionele poppenkast met een educatieve boodschap. De stukken worden opgesmukt met goochelnummertjes, meezingliedjes en bewegingsmomenten, maar ook met de nodige humor en ambiance.

SCHOKKELJOEN-JORIS JOZEF-ULTIMA THULÉ, 1973- ...

Het verhaal van leraar Joris Jozeph begint in 1973 in Veurne. De voorstellingen van poppentheater Schokkeljoen zijn apart door de sterke visuele en verbale vormgeving en het sterke ritme. Vanaf 1979 vaart Joris onder zijn eigen naam een eigenzinnige koers als solospeler. Hij maakt van het poppenspel zijn beroep. Hij begint een eigen theatertje in Antwerpen, en geeft schoolvoorstellingen en cursussen.

Hij kiest voor een steeds verdergaande professionalisering. Eind jaren '80 komt er een tweede poppenspel-acteur bij. De klassieke poppenkast verdwijnt en beeldhouwers en decorbouwers staan in voor spectaculaire decors waartussen de poppenspelers zich bewegen. Begin de jaren '90 wordt de groep herdoopt tot 'Ultima Thule'. Het komt echter tot een breuk met Joris Joseph. Ultima Thulé gooit momenteel als professioneel gezelschap hoge ogen in binnen- en buitenland. Joris Joseph overlijdt in mei 2015.

DE KUST.

KALLEMOEIE, OOSTENDE 1928-...

Het Oostendse gezelschap Kallemoeie wordt opgericht in 1928. Het heeft een lange traditie van stukken in het Oostendse dialect. Het gezelschap is genoemd naar de oorspronkelijke gastheer van haar voorstellingen, een oude, norse man die het publiek door de stukken loodst.

In 1933 haalt het gezelschap al het landjuweel binnen, dankzij hun baanbrekend werk op het vlak van spel, belichting en decor.

De Tweede Wereldoorlog en interne ruzies zorgen ervoor dat hun poppen meerdere keren in de kelder verdwijnen. Toch weten de prachtige houtgesneden stangpoppen telkens nieuwe generaties te inspireren en verrijst het theater altijd opnieuw uit haar as. Vandaag zijn we toe aan Kallemoeie IV. In een nieuw theater wordt de traditie levendig gehouden. De familie Hostyn speelt nog altijd een belangrijke rol in het gezelschap.

AHOY, OOSTENDE 2005-...

Na het stopzetten van het succesvolle poppenen figurentheater “De Flitspoppers” nemen enkele oudgedienden in 2005 de draad weer op. Ze werken nieuwe stukken uit. Waarin handpoppen, stokpoppen, sokpoppen en acteurs de zelfgemaakte decors bevolken.

STEFAAN PONNET is een Oostends kunstenaar. Hij ontwerpt jarenlang ingenieuze draadpoppen die succes kennen op diverse festivals.

LEEN VERHAERT, DE PANNE 1930-1966.

De Pannenaarse onderwijzer Wim Verleen debuteert in de jaren 1930 met zijn Kasperspel. Onder zijn artiestennaam Leen Verhaert oogst hij succes in heel Vlaanderen. Vooral met zijn optredens in scholen verricht Verhaert baanbrekend werk. Hij verdedigt de handpop omdat ze ‘wanneer ze geleid wordt door een geschikte hand...het stijve en het stomme verliest dat de marionet eigen is’. Hij plaatst het meevoelen van de toeschouwers centraal. Hij schrijft en brengt een karrenvracht poppenverhalen. Daarvoor ontvangt hij in 1976 postuum het Landjuweel.

DEN ANDJOEN EN PALLIETER, KNOKKE-HEIST 1970 -...

Beide theaters zijn nauw verweven. Samen met Hendrik Vansteelant vat Paul De Neve het idee op via poppenkast geld in te zamelen voor de jeugdclub. Ze lenen een kast van een broeder die in de klas speelt. Het is het begin van een lange samenwerking. Beide onderwijzers maken een eigen kast, ontwerpen poppen, schrijven avonturen en spelen vele stukken. Naast een samenwerking onder de naam ‘Paljoen’ spelen ze ook afzonderlijk. Na het overlijden van Hendrik vraagt zijn

zoon Paul de traditie verder te zetten. Tot de dag van vandaag speelt hij in op zijn jonge publiek dat hij wil laten opgaan in de fantasierijke verhalen.

IEPER.

TIENTELIENTJE, IEPER 1969-2005.

Op 26 maart 1969 richt Bart Dejaeghere samen met zijn vrouw Monique Mulier poppentheater Tientelientje op. Ze spelen voorstellingen in heel Vlaanderen. In 1972 winnen ze voor de eerste keer het Landjuweel voor poppenspel in Mechelen. Als leerkracht en lesgever in de lerarenopleiding is Bart Dejaegher ervan overtuigd dat poppen een grote opvoedende waarde hebben voor kinderen en jongeren. Binnen Tientelientje is de rol van Jan Vanhaute onmiskenbaar. Hij maakt de poppen voor succesvolle stukken en TV-producties. Hij ligt bovendien mee aan de basis van de evolutie van starre poppen naar poppen met beweegbare ogen en monden.

BUBBELKES POPPENTHEATER, WULPEN 2006-...

Bubbelke Wupkonte is de ster van dit traditionele familietheater. Vader en dochter laten Bubbelke avonturen beleven in een traditionele poppenkast. Daarnaast spelen ook de champetter, een boef en een heks een rol. Alle poppen zijn creaties van het Poppentoneel Festival in Gentbrugge . Bubbelke en zijn theater zijn nu even slapend.

POPPENTHEATER TSJIFTSJAF, NIEUWKERKE 2012-...

Vanaf 2012 wordt Theater Tjiftjaf vrijgelaten. Zowel zonder als met kast maken deze creatieve poppenspelers van elk stuk iets speciaal. Kinderen worden betrokken bij het verhaal, waar naast creativiteit muziek altijd een belangrijke rol in speelt!

BRUGGE.

DEN UYL, 1942-1982.

Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog richt pastoor Jules Faes het Brugsch Poppenspel Den Uyl op. Als gewestvoorzitter van het Davidsfonds wil hij de leuze 'Voor Godsdienst, Taal en Vaderland' uitdragen via het poppenspel. Hij krijgt hulp van Gerard Schelpe en Marcel Seys. Zij zorgen voor prachtig gesneden handpoppen, die Faes' scenario's naar een steeds groter publiek brengen. Ondanks haar successen valt het theater in de jaren 1950 uiteen. In 1963 echter koopt Firmin Raes de hele uitrusting van het theater . Hij vernieuwt de poppenkast en breidt het repertoire uit met nieuwe stukken. De figuur van Tjil Uylenspiegel krijgt een grotere rol toebedeeld. De nieuwe Uyl doet de traditie herleven, tot in de jaren 1980 het doek valt door een gebrek aan jonge spelers. Het correct gebruik van

lichtinval, een indrukwekkend klankenspel en kunstige decors waren naast de poppen de grootste toonbeelden van het artistiek talent in Den Uyl.

UILENSPIEGHEL, MARIONETTENTHEATER BRUGGE 1965-1994.

In 1965 sticht Piet Hinderyckx het Poppentheater Tijn Uilenspieghel als een reizend gezelschap. Al snel wordt dit een vast poppentheater, 'Centrum Uilenspieghel'. Op dat moment is het zelfs het enige vaste theater in West-Vlaanderen. Hinderyckx wordt beroepsspeler. Zijn geraffineerde poppen en stijlvolle decors oogsten succes. Hij brengt verhalen, humor en satire voor kinderen en volwassenen.

Maar 'Pietje Puppe' wil meer. Vanaf 1982 steunt het stadsbestuur zijn project voor een vast, professioneel stadsmarionettentheater. Hinderyckx brengt er opera naar het voorbeeld van de Salzburger-marionetten. Einde jaren tachtig verliest hij echter zijn politieke en financiële steun. In 1991 worden hij en 'zijn lievekes' op straat gezet. Pietje Puppe overlijdt in 2002. Zijn zoon Piet-Jan werkt als hommage aan een nieuw theater.

PADJAL, 1997-...

Marten Lierman is een Brugs poppenspeler. Hij legt zich toe op het snijden van houten theaterpoppen en maskers. Voor de productie 'Shining voices' van theatergroep Hippana creëert hij bijvoorbeeld de maskers. Marten Lierman ontwerpt dansende, musicerende en acrobatische figuren. Hij geeft je de illusie dat zijn poppen levensecht zijn. Hij speelt in binnen- en buitenland.

'T KLAPGAT, 1968-...

Gautier Fremaut is de bezielende kracht van poppentheater 't Klapgat. Van jongs af aan is hij al in poppentheater geïnteresseerd. Volksmuziek, literatuur en tradities beïnvloeden zijn opvoeringen. In diverse cursussen in binnen- en buitenland verfijnt hij zijn poppenspel.

Fremaut staat er niet alleen voor. 't Klapgat heeft een wisselende bezetting. Met een voorliefde voor stangpoppen brengt die kindertheater, straattheater en volwassenentheater. Ook internationaal scoort 't Klapgat. Hun decors en kantgekloste kanten kostuums worden zelfs tentoongesteld in San Francisco!

PIEREWIET, 1980-...

Pierewiet komt er na de fusie van de poppentheaters Wijnrood en Pierewiet. Spilfiguur Marc Beuten uit Assebroek is poppenspeler en -maker. Hij snijdt zijn poppen uit lindenhout en presenteert ze op buurtfeesten, festivals en scholen in binnen- en buitenland. Hij brengt er gesmaakte visuele en non-verbale acts met draadpoppen. In zaaloptredens verschijnt hij met draad-, stang- of tafelpoppen.

Bruggeling *JAN SANDO* brengt traditioneel handpoppentheater met muziek en animatie op cruises en in scholen. De twee hoofdfiguren in zijn stukken zijn gemaakt door Cor van Lommel.

LUC DESCHEEMAEKER is een Torhoutse cartoonist en leerkracht. Hij brengt samen met zijn leerlingen vernieuwende figurentheatervoorstellingen, die door het publiek sterk worden gewaardeerd.